

BETREFT: WWW.INTERVENTIESNAARWERK.NL

Beschrijving van de interventie

Themis

Datum beoordeling panel: [9 november 2010]
Datum eerste herziening: [dd-mm-jjjj] / nvt
Datum tweede herziening: [dd-mm-jjjj] / nvt

Inhoudsopgave

Beschrijving van de interventie	3
1 Kernachtige omschrijving	3
2 Doel van de interventie	3
3 Doelgroep van de interventie	5
4 Omschrijving van de interventie	6
4.1 Methodiek	6
4.2 Onderbouwing: Probleem- of risicoanalyse	10
4.3 Onderbouwing: verantwoording doelen en aanpak	11
4.4 Eisen begeleiding, uitvoering en borging	15
5 Overige voorwaarden voor toepassing	16
6 Praktijkervaringen	17
7 Beschrijving onderzoek effectiviteit	19
8 Beoordeling onderbouwing & onderzoek effectiviteit	20
9 Overige informatie	22

Beschrijving van de interventie

1 Kernachtige omschrijving

Naam interventie:

Themis

Korte omschrijving:

In de inburgeringsmethode Themis staat empowerment centraal, dat wil zeggen het vermogen van mensen om zichzelf te organiseren op basis van zelf gestelde doelen en met behulp van eigen strategieën. Themis is vooral gericht op allochtone vrouwen, gericht op sociale activering en het vergroten van de maatschappelijke participatie. In de methode wordt de nadruk gelegd op het verwerven van sociale competenties. Taal is daarbij een middel en geen doel op zichzelf. Door de aard van de methode wordt taal verweven met de thema's en 'als vanzelf' meegenomen. Met de methode Themis kan men inburgeren op maximaal niveau A2.

Tot nu toe is Themis uitgevoerd in de volgende plaatsen:

- Leiden (2002-2005), in opdracht van de gemeente Leiden. De uitvoering vond plaats in samenwerking met een welzijnsorganisatie en de GGD.
- Maastricht (2008-2009), in opdracht van de gemeente Maastricht. De uitvoering heeft plaatsgevonden in samenwerking met een lokale welzijnsorganisatie.
- Kopenhagen (Denemarken, 2009), in opdracht van de gemeente Kopenhagen, uitvoering door een lokale welzijnsorganisatie.

2 Doel van de interventie

De naam Themis betekent Dageraad en is afkomstig uit het Grieks. De methode Themis beoogt empowerment van deelnemers te bevorderen. Empowerment wordt gedefinieerd als 'het vermogen tot zelforganisatie' deelnemers kunnen hierdoor een beter inzicht in de eigen leefwereld krijgen (bewustwording) en hun eigen leven meer richting geven. Met Themis leert de deelnemer bovendien de Nederlandse taal op niveau A2 te beheersen, het niveau dat oudkomers volgens de Wet inburgering moeten halen om het inburgeringstraject succesvol af te ronden

De niveaus A1 en A2 maken onderdeel uit van het Raamwerk NT2. Bij niveau A1 gaat het om het begrijpen en gebruiken van vertrouwde dagelijkse uitdrukkingen en basiszinnen gericht op de bevrediging van concrete behoeften. De deelnemer kan zich aan anderen voorstellen en kan vragen stellen en beantwoorden over persoonlijke gegevens. Men kan op een simpele wijze reageren, aangenomen dat de andere persoon langzaam en duidelijk praat en bereid is om te helpen.

Als men niveau A2 heeft behaald, kan men zinnen en regelmatig voorkomende uitdrukkingen begrijpen die verband hebben met zaken van direct belang. Men kan een eenvoudig gesprek voeren over bijvoorbeeld persoonsgegevens, familie, winkelen, plaatselijke geografie, werk. Men kan communiceren over simpele en alledaagse taken die een eenvoudige en directe uitwisseling over vertrouwde en alledaagse kwesties vereisen. Men kan in eenvoudige bewoordingen aspecten van de eigen achtergrond, de nabije omgeving en kwesties op het gebied van diverse behoeften beschrijven. Men kan korte, informele briefjes schrijven en boodschappen noteren in telegramstijl.

interventies naar werk

In de methode Themis wordt de nadruk gelegd op het aanleren van competenties. Deze competenties, die van doorslaggevende invloed zijn om een minimaal niveau van inburgering te bereiken, luiden als volgt.

Sociaal-maatschappelijke competenties zoals:

1. Buren kennen en gedag zeggen.
2. Eenvoudige contacten onderhouden in de winkel, school, peuterspeelzaal, consultatiebureau, huisarts, bibliotheek, enzovoort.
3. Deelname aan informele netwerken zoals contacten met burens, verjaardagsvisites, oppaswerk, straatfestiviteiten, enzovoort.
4. Actieve deelname aan gemeenschapsgroepen, zoals een straatfeest helpen organiseren, collecteren en werken als overblijfmoeder op school.

Cognitieve competenties:

1. Voldoende kennis van de Nederlandse taal om sociaal-maatschappelijke competenties te gebruiken.
2. Kennis van verschillende maatschappelijke sectoren in Nederland: onderwijs, welzijn, huisvesting, gezondheidszorg en openbaar vervoer.
3. Kennis van de Nederlandse cultuur: feest- en gedenkdagen, normen en waarden, omgangsvormen en (veelal impliciete) omgangsregels.
4. Elementaire kennis van de Nederlandse geschiedenis, staatsinrichting en de Nederlandse geografie.

Handelingscompetenties:

1. Zelfwaardering.
2. Zelfreflectie.
3. Zelforganisatie en zelfzorg.
4. Effectieve communicatie.
5. Durven uiten in de Nederlandse taal.
6. Zelf initiatieven kunnen nemen.
7. Assertiviteit en abstractievermogen

Vooraf handelingscompetenties zijn belangrijk: als een deelnemer niet assertief is, zal hij het geleerde ook niet snel in de praktijk durven toepassen.

De deelnemers worden gestimuleerd actief deel te nemen aan de samenleving. Men onderscheidt drie elkaar opvolgende niveaus:

1. Zelfstandige deelname aan voorzieningen, zoals bibliotheek, de school van de (klein)kinderen bezoeken en daar een gesprek met de leerkracht aangaan, deelname aan buurt- en wijkactiviteiten, zelfstandig bezoeken van diverse instellingen (sociale dienst, postkantoor en bank, woningbouwvereniging, enzovoort), gebruik maken van het openbaar vervoer, enzovoort.
2. Vrijwilligerswerk, op ad hoc basis (mantelzorg, opvang kinderen van burens en familie, ondersteuning van buurt en wijkactiviteiten, ondersteuning van activiteiten op de school van de (klein) kinderen) of via het georganiseerde vrijwilligerswerk.
3. Betaald werk, na een leertraject.

De ervaring van de Themisbegeleiders is dat het, gezien de achtergrond van de meeste deelnemers, een goede prestatie is als deelnemers inderdaad zelfstandig gaan deelnemen aan voorzieningen. Het is een bijzonder goede prestatie als het de deelnemers lukt om vrijwilligerswerk te gaan doen. Het gaan verrichten van betaald werk komt slechts incidenteel voor. Themis is wel een effectieve manier om deelnemers toe te rusten voor het inburgeringsexamen.

interventies naar werk

Toets beschikbare informatie tbv beschrijving en overdraagbaarheid	Ja	Nee
Is er documentatie over de doelen van de interventie?	X	

Toets theoretische onderbouwing	Ja	Nee
Zijn er expliciete doelen geformuleerd?	X	

3 Doelgroep van de interventie

Voor wie is de interventie bedoeld?

Themis kan gebruikt worden voor deelnemers met een lage vooropleiding. In de uitvoering is vooral ervaring opgedaan met betrekking tot inburgering van allochtone vrouwen (oudkomers).

De doelgroep van Themis bestaat uit oudkomers zonder opleiding of met een zeer laag opleidingsniveau. Daarnaast kan Themis in principe ook gebruikt worden voor autochtone analfabete vrouwen.

Gemeenschappelijke kenmerken:

- Weinig en/of slechte ervaringen met onderwijs
- Vermijdingsgedrag: ouders zien bijvoorbeeld af van bezoeken aan de school van de eigen kinderen
- Een gebrek aan zelfvertrouwen en een negatief zelfbeeld ("ik kan dat toch niet").
- Afwachtend zijn en geen verantwoordelijkheid nemen voor de eigen ontwikkeling
- Sociale druk en een beperkte socialisatie vanuit de eigen kring spelen een belemmerende rol.

Door deze combinatie van factoren zijn reguliere vormen van onderwijs voor deze deelnemers vaak niet geschikt. Hierin ligt de nadruk teveel op de cognitieve ontwikkeling. Daarbij bevorderen de vaak hoge frequentie van bijeenkomsten, gemengde groepen en een weinig flexibel, vaststaand curriculum het percentage drop-outs.

Prevalentie

In 2007 heeft het kabinet het Deltaplan Inburgering gepresenteerd. In 2007 was de schatting dat er jaarlijks 74.000 personen zouden gaan inburgeren. Het zou gaan om circa 15.000 nieuwkomers en 59.000 oudkomers, waaronder zowel inburgeringsplichtige oudkomers als oudkomers die vrijwillig willen inburgeren (Dagevos & Gijsberts, 2007). De verwachtingen over het aantal personen dat een inburgeringsaanbod volgt zijn de afgelopen jaren echter steeds naar beneden bijgesteld. De verklaringen hiervoor lopen uiteen.

Indicatie- en contra-indicatiecriteria

Er wordt in het Themismateriaal niet gesproken in termen van indicatie- of contra-indicatiecriteria. Dat wil niet zeggen dat er niet geselecteerd wordt. Er wordt gekeken of potentiële deelnemers en de groep als geheel met elkaar matchen. Zo is het niet wenselijk om reeds gealfabetiseerden in dezelfde groep als analfabeten te laten functioneren. Andere aandachtspunten (Rood, 2006) zijn:

a. Indicaties voor een groepsgewijze begeleidingsvorm:

- de potentiële deelnemer bezit kenmerken van de doelgroep
- de potentiële deelnemer geeft zelf aan behoefte te hebben aan contacten met anderen

interventies naar werk

- de potentiële deelnemer ervaart zijn problematiek als zeer individueel en de professional (begeleider Themis) ziet hierin een aanleiding om via een groepsaanpak de deelnemer te faciliteren zijn problematiek in een bredere context te plaatsen
  - de professional schat in dat het noodzakelijk is dat de potentiële deelnemer uit een afhankelijke rol komt en hiervoor leerervaringen opdoet via een groep
  - wanneer een seksspecifieke groepsgewijze aanpak van bepaalde thema's nodig is, zoals bij opvoedingsvraagstukken.
- b. Contra-indicaties voor een groepsgewijze begeleidingsvorm:
- de potentiële deelnemer sluit niet aan bij de doelgroep
  - de potentiële deelnemer is zodanig op zichzelf gericht dat interactie met groepsleden niet mogelijk is en/of er weinig wederzijdse ondersteuning in de groep tot stand kan komen
  - de potentiële deelnemer heeft een individuele, exclusieve relatie met een hulpverlener nodig (men is verward, beheerst door eigen problemen, kampt met psychiatrische problemen, is verslaafd)

Toets beschikbare informatie tbv beschrijving en overdraagbaarheid	Ja	Nee
Is er documentatie over de doelgroep van de interventie?	X	

Toets theoretische onderbouwing	Ja	Nee
Is er een duidelijke definitie van de doelgroep en de aard van de problematiek?	X	

4 Omschrijving van de interventie

4.1 Methodiek

Aanpak		
Intake		
Voor de intake is een uitgebreid vragenformulier ontwikkeld. Naast persoonlijke gegevens wordt ingegaan op vooropleiding en wordt een checklist doorgenomen om een indruk te krijgen van de sociale competenties en taalvaardigheden. Ten behoeve van de evaluaties is een beknopt formulier opgesteld.		
Curriculum		
Het curriculum van de methode Themis is modulair van opzet. Er zijn twaalf modules ontwikkeld. Hieronder volgt een opsomming.		
1	01.01 t/m 01.10	Kennismaking, regels opstellen, behoeften in kaart brengen
2	02.01 t/m 02.02	Roddel
3	03.01 t/m 03.14	Gezondheid (communicatie met artsen, bewegen, schoonheid)
4	04.01 t/m 04.12	Zorgen voor jezelf (assertiviteit, effectieve communicatie, wensen)
5	05.01 t/m 05.09	Opvoeding (onderwijs aan kinderen, relevante voorzieningen)
6	06.01 t/m 06.03	Goede voeding (inkopen doen)
7	07.01 t/m 07.09	Geschiedenis (religies/levensbeschouwingen in Nederland, waarden en normen)
8	08.01 t/m 08.04	Omgangsvormen (feest- en gedenkdagen)

interventies naar werk

9	09.01 t/m 09.07	Wetten en Regels + Staatsinrichting (Grondwet, Europese Unie)
10	10.01 t/m 10.05	Geografie (openbaar vervoer)
11	11.01 t/m 11.04	Wonen en woonomgeving (omgang met burens en buurt)
12	12.01 t/m 12.04	Werk (omgang met collega's, cao's, vakbonden, instanties als UWV Werkbedrijf, uitkeringsinstanties, Kamer van Koophandel)

In de eerste kolom staat het nummer van de betreffende module, in de tweede kolom het aantal bijeenkomsten. Zo telt de eerste module (Kennismaking) tien bijeenkomsten (01.01 t/m 01.10); de tweede omvat twee bijeenkomsten (02.01 t/m 02.02). Elke bijeenkomst beslaat één dagdeel. In de eerste vier modules ligt de nadruk op het aftasten en het open leren staan voor leerprocessen. Vanaf de vijfde module komt de nadruk meer op kennisverwerving te liggen.

Onderwerpen en competenties

De ervaring leert dat de onderwerpen in de modules goed aansluiten bij de motieven van deelnemers. In elke module zijn eenvoudige taal oefeningen opgenomen. De taal oefeningen zijn sterk verbonden met de onderwerpen, taal wordt zodoende 'als vanzelf' geleerd.

In de modules wordt gewerkt aan de competenties van deelnemers. Waar nodig worden competenties opnieuw aan de orde gesteld. Zo streeft men naar samenhang en kunnen deelnemers een breder begrip opbouwen ('internalisering'). Een voorbeeld is een competentie als zelfreflectie. Zelfreflectie wordt gezien als een voorwaarde voor het ontwikkelen van empowerment. Via rollenspel, geleide fantasie en discussie wordt hieraan gewerkt. Zelfreflectie komt in veel modules aan bod, bijvoorbeeld bij opvoeding en omgangsvormen. Kennis van normen en waarden komt aan bod in onder meer de modules over geschiedenis (inclusief levensbeschouwingen), opvoeding, omgangsvormen, wetten en regels, en wonen en woonomgeving. Een eveneens terugkerende handelingscompetentie is effectieve communicatie, dit komt aan de orde in bijvoorbeeld de modules gezondheid, zorgen voor jezelf en opvoeding.

Werkvormen

Bij de methode Themis werkt men veel met prenten. De ideeën hiervoor zijn ontleend aan GRAAP. De prenten zijn bedoeld om associaties op te roepen en emotionele betrokkenheid te versterken en zodoende deelnemers te stimuleren om erover te praten: een participatieve aanpak. Ze functioneren als aanjager om bewustwording op gang te brengen. Hieronder staan enkele voorbeelden.

De 'Themis-boom' is een eveneens veel gebruikte prent. Deelnemers gebruiken verschillende soorten takken (ook weer in prenten) om bijvoorbeeld thema's te verkennen. Kennis, percepties van de werkelijkheid en de behoeften van de deelnemers binnen hun huidige sociaal-culturele context worden in kaart gebracht. Leidende vragen zijn: wie ben ik, wat is mijn rol, wat zijn mijn behoeften, mijn problemen, mijn mogelijkheden en uitdagingen, hoe doe ik wat ik doe en zou ik dat ook anders kunnen en willen doen.

Andere werkvormen zijn bijvoorbeeld rollenspelen en drama, creatieve werkvormen, ontspanningsoefeningen en gestructureerde groepsgesprekken (focus group debates). Deelnemers worden verder gestimuleerd om eenvoudige functionele contacten te hebben met autochtone Nederlanders, via koppeling aan Nederlandse vrijwilligers (maatjes).

Veiligheid als voorwaarde tot leren

Veiligheid binnen de groep wordt als belangrijke voorwaarde gezien om de leercapaciteit van de deelnemers te versterken. Die veiligheid wil men realiseren door:

- Zo veel mogelijk de moedertaal als werktal te nemen, waardoor de deelnemers zich vrijer kunnen

interventies naar werk

uiten

- Zoveel mogelijk naar moedertaal homogene groepen
- Seksegescheiden groepen
- Uitvoering via begeleiders met een sterke affiniteit met en kennis van het cultuurgebied van herkomst (herkenning, spiegeling)
- Het serieus nemen van spanningen en conflicten die deelnemers kunnen ervaren (thuis of in de groep)
- Het ontwikkelen van groepsvorming, onder andere via het door de deelnemers zelf ontwikkelde en vastgestelde reglement
- Locatie en lestijden zoveel mogelijk met deelnemers af te stemmen.

Voertaal

Als deelnemers dezelfde moedertaal spreken, wordt deze taal gekozen als instructietaal. Door het gebruik van de moedertaal wordt het zelfbeeld van de deelnemers versterkt, terwijl 'een onderdompeling' in de Nederlandse taal het zelfbeeld kan ondermijnen. Homogene groepen zijn echter niet altijd mogelijk. Als de groep heterogeen qua taal is, wordt gekozen voor het Nederlands als voertaal.

Toetsing

Elke module wordt afgesloten met toetsen. De toetsen zijn gebaseerd op de wettelijke kennisvereisten KNS (Kennis Nederlandse Samenleving) voor inburgering. Deelnemers stellen een portfolio samen, die eveneens voldoet aan de wettelijke eisen. Met behulp van het portfolio toont men aan in welke mate men al in staat is om effectief te communiceren en praktijkgerichte handelingen uit te voeren. De voortgang wordt tevens gemeten door voorgestructureerde semiopen individuele interviews en focus group debates. Er wordt geen gebruik gemaakt van meer klassieke wijzen van toetsing zoals voorgeprogrammeerde toetsen. Dergelijke toetsen hebben een afschrikkend effect op de deelnemers, vanwege hun onervarenheid daarmee.

interventies naar werk

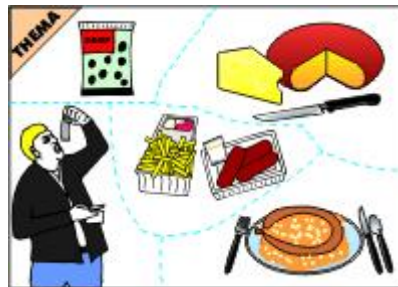
Prent 1. Omgangsvormen

In Nederland zijn wij gewend:

- dat we ongeveer om zes uur 's avonds warm eten
- dat we een bloemetje of een wijntje meenemen, als we bij iemand gaan eten
- dat we een afspraak maken en deze in een agenda opschrijven
  - dat mannen en vrouwen elkaar de hand geven
- dat mensen, die heel verschillend zijn, vriendelijk met elkaar omgaan

Prent 2. Voeding

Nederlanders staan erom bekend dat zij eten:

- dropjes
- kaas
- rauwe haring
- patat en kroketten
- stamppot met worst

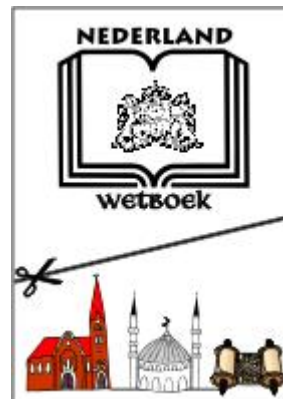
Prent 3. Democratie

In Nederland mag iedereen zich een mening vormen over algemene zaken. Daarbij hoort:

- je laten informeren
- vrije pers
- discussiëren
- het recht om een politiek standpunt in te nemen
- stemrecht

Prent 4. Scheiding kerk en staat

- In Nederland zijn kerk en staat gescheiden. Dat houdt in:
- religieuze organisaties en de regering bemoeien zich niet met elkaar
  - de Nederlandse wet staat boven de religieuze wetgeving
  - de staat maakt geen onderscheid tussen religies

Frequentie en duur bijeenkomsten

Themis biedt gedurende de startfase slechts één bijeenkomst per week, van twee tot twee en een half uur: de spanningsboog van deelnemers moet opgebouwd worden, evenals een efficiënte tijdsindeling en het leren bijhouden van een agenda. Daarna wordt de frequentie opgevoerd tot twee à drie dagdelen per week. Dit bevordert het leerproces optimaal. Vier dagdelen per week wordt niet realistisch gevonden. Binnen Themis houdt men rekening met de schooltijden van kinderen, zodat de deelnemers genoeg tijd hebben om hun kinderen te brengen en te halen. Tijdens de gehele zomervakantie vinden geen bijeenkomsten plaats, vanwege familiebezoeken in de landen van herkomst. Een Themistraject kent ongeveer 300 directe contacturen. Het traject kan in ongeveer twee jaar doorlopen worden, bij twee (of meer) bijeenkomsten per week (van elk circa twee uur); langere trajecten tot circa 600 uur zijn ook mogelijk.

Groepssamenstelling/diversiteit doelgroep

De groepen dienen zoveel mogelijk naar moedertaal homogeen te zijn. Themis gaat uit van

interventies naar werk

seksegescheiden groepen. De methode leent zich goed voor groepen van 10 tot 15 deelnemers.

Locatie van uitvoering

De Themisbijeenkomsten worden georganiseerd op een locatie die laagdrempelig is, en in de eigen buurt ligt. De locatie moet bij moslims geen associatie met drankgebruik oproepen. Te denken valt bijvoorbeeld aan een buurthuis, een gezondheidscentrum/consultatiebureau, een bejaardensoos of een basisschool.

Gebruikte documentatie

- Methode beschrijving Themis. Alternatief traject voor inburgering, geschreven door Rogier van 't Rood, in 2006 uitgegeven door Themis in Margraten.
- Themismodaliteiten en Themismethodiek, geschreven door Rogier van 't Rood, in 2009 uitgegeven door Themis in Margraten.

De handleidingen omvatten, naast de algemene moduledoelstellingen, per bijeenkomst:

- De specifieke doelstellingen en indicatoren waarop deze getoetst kunnen worden
- Uitgewerkte beschrijvingen van de te hanteren werkwijzen
- De noodzakelijke materialen
- Informatie over potentiële hindernissen, zodat de begeleiding daarop is voorbereid.

Elke bijeenkomst wordt via een standaardformulier geëvalueerd door de begeleiders. Dat ingevulde formulier vormt mede een uitgangspunt voor supervisiebijeenkomsten.

De begeleiders worden voor aanvang geschoold. Zij ontvangen informatie over de achtergronden van participatieve benaderingen en de te hanteren technieken. Hiervoor is trainingsmateriaal beschikbaar.

Toets beschikbare informatie tbv beschrijving en overdraagbaarheid	Ja	Nee
Is de methodiek van de interventie beschreven?	X	
Bevat de methodiek een handleiding ten aanzien van de benodigde handelingen (volgorde, duur, frequentie, intensiteit) en materialen?	X	

4.2 Onderbouwing: Probleem- of risicoanalyse

Kenmerken risico of probleem

Oudkomers staan vaak langs de zijlijn van de samenleving. Oudkomers zijn vreemdelingen in de leeftijd tussen 18 en 65 jaar die voor 1 januari 2007 al in Nederland woonden. Ze hebben echter geen acht jaren tijdens de leerplichtige leeftijd in dit land gewoond en beschikken evenmin over diploma's waaruit blijkt dat zij voldoende kennis hebben van de Nederlandse taal en samenleving. Vooral Turkse en Marokkaanse vrouwen en Marokkaanse mannen hebben een erg laag opleidingsniveau (Dagevos & Gijsberts, 2007). Ongeveer de helft van de 15- tot 64-jarigen (voor zover niet-schoolgaand) heeft hooguit basisonderwijs genoten en nog eens een vijfde à een kwart hooguit vbo/mavo. Van degenen uit de categorie die hooguit basisonderwijs heeft gevolgd, is er overigens een aanzienlijke groep die helemaal geen of hooguit enkele jaren basisonderwijs heeft gevolgd. Dit geldt het meest voor Marokkaanse vrouwen. Veel Turkse en Marokkaanse vrouwen uit de groep oudkomers voldoen niet aan de ijkpunten uit het integratie en emancipatiebeleid, zoals het hebben van een startkwalificatie, werk gedurende ten minste 12 uur per week en een inkomen uit arbeid van minimaal het bijstandsniveau voor een alleenstaande (in het beleid aangeduid met de term 'economische zelfstandigheid'). Daarmee

interventies naar werk

hangt ook samen dat zij traditioneler over de rol van de vrouw denken dan leden van de andere groepen en een relatief sterke geloofsbeleving hebben. Eén op de twee Turken en één op de drie Marokkanen blijft moeite houden met het Nederlands. Het zijn doorgaans ouderen van de eerste generatie, die moeite hebben met de Nederlandse taal. Om oudkomers actiever mee te laten doen aan de samenleving is het nodig dat zij de Nederlandse taal op een eenvoudig niveau beheersen en kennis van de Nederlandse samenleving hebben. Volgens het landelijk beleid kan dit gerealiseerd worden door het volgen van inburgeringstrajecten en het behalen van het inburgeringsexamen.

Er zijn talrijke inburgeringscursussen in Nederland. Het landelijke slagingspercentage van de inburgeringscursussen ligt rond de 50% (ministerie van VROM, 2009). Themis is een methode die is ontwikkeld in Leiden, in opdracht van de gemeente Leiden, als antwoord op de kritische bevindingen uit een inventarisatie onder inburgeringscursussen bij het lokale ROC. Het toenmalige aanbod waardeerde men op tal van vlakken als onvoldoende. Zo was er onvoldoende informatie over de achtergronden van de deelnemer. Ook sloot het aanbod onvoldoende bij de doelgroep aan, het werd te schools bevonden. Deze factoren werden gezien als oorzaken voor de grote voortijdige uitval van deelnemers (Rood, 2006). De volgende problemen maken volgens de ontwikkelaars van Themis dat deze doelgroep om een andere aanpak vraagt dan die vanuit het reguliere onderwijs geboden wordt:

- slechte beheersing van de Nederlandse taal
- geïsoleerd bestaan
- geen contacten met autochtonen
- psychosomatische klachten
- zeer laag niveau van zelfvertrouwen
- negatief zelfbeeld
- grote mate van passiviteit
- zeer geringe leervaardigheden
- gering expressievermogen
- amper kennis van de Nederlandse cultuur en voorzieningen
- afhankelijk van een uitkering
- geen contacten met de school van de kinderen.

Doordat Themis ruime aandacht geeft aan 'handelingscompetenties' als zelfwaardering, zelfreflectie, assertiviteit, worden de voorwaarden geschapen om taalvaardigheid en inburgering effectief te versterken. Er wordt gebruik gemaakt van participatieve methoden uit de niet-westerse volwasseneneducatie.

Met risico of probleem samenhangende factoren

PM

Toets Theoretisch Effectief	Ja	Nee
Is het probleem duidelijk omschreven?	X	
Is duidelijk wie het probleem heeft?	X	
Is er een analyse gemaakt van de met het probleem samenhangende oorzakelijke, risico-, in stand houdende of verzachtende factoren?	X	

4.3 Onderbouwing: verantwoording doelen en aanpak

Koppeling risico/probleem - doelen - aanpak

Themis is te karakteriseren als een participatieve leer methode. Deze is gebaseerd op het

interventies naar werk

constructivisme van Vygotsky uit 1968, het activerende onderwijs van Freire uit 1970, de ideeën over *empowerment* van Schrijvers uit 1985 en de GRAAP-benadering (*le pédagogie de l'autopromotion*) uit 1991.

Culturalisatie

Oudkomers hebben vaak een opvoeding gehad waarvan de fundering afkomstig is uit een andere samenleving. Zij hebben van hun ouders, behalve een genetische, ook een sociaal-culturele erfenis meegekregen; waarden die vaak niet-westers zijn, maar wel rationeel zijn op grond van de levensverwachtingen en collectieve ervaringen in de oude cultuur. Migranten verkeren vervolgens vaak in het dilemma tussen eigenheid en assimilatie. Vaak ontstaan mengvormen waarin verschillende culturele eisen worden verenigd. Bij het verwerven van de nieuwe cultuur is vaak sprake van risicofactoren, zoals discriminatie, lage sociaal economische status. Sociale steun is een belangrijke factor om dergelijke risicofactoren te overwinnen.

Constructivisme

Het constructivisme van Vygotsky (1968, in: Rood, 2006) gaat uit van de veronderstelling dat de leerling de informatie die wordt aangeboden niet rechtstreeks opneemt. Informatie wordt, gefilterd door eigen interpretaties, geconstrueerd in samenhang met al aanwezige voorkennis, vaardigheden, verwachtingen en behoeften. Tegelijkertijd kan er sprake zijn van reconstructie van oude kennis en betekenissen. Bij het (re)construeren wordt er samenhang aangebracht tussen de verschillende delen van de nieuwe kennis en tevens tussen de aanwezige voorkennis en de nieuwe kennis. De lerende is als (re)constructeur dan ook subject van het eigen leerproces. Het is de uitdaging voor het onderwijs om elk individueel subjectief concept te onderkennen en daarop voort te borduren. Het is de leerling zélf die betekenis aan de leerinhoud verleent. Deze betekenisverlening is een voorwaarde voor de opname en verankering van kennis in de cognitieve structuur. Het gaat er daarbij om het bestaande subjectief concept van de leerling dusdanig te prikkelen via daartoe geschikte werkvormen en binnen een veilige context, dat de leerling leert begrijpen dat de werkelijkheid ook andere facetten heeft en toekomt aan een verandering van zijn of haar subjectieve concept. Binnen Themis staat het eigen subjectieve concept daarom centraal en wordt er veel tijd en aandacht besteed aan het opbouwen van zelfvertrouwen en veiligheid. Op deze wijze ontstaan er tevens openingen voor andere zienswijzen. Dit maakt het mogelijk om adequaat en effectief te handelen in een andere context dan men voorheen gewend was. Dan is een proces van inburgering op gang gekomen.

Activerend onderwijs

De psychosociale en activerende onderwijsmethodiek van Freire (1970, in: Rood, 2006) borduurt voort op het constructivisme. De psychosociale methode biedt handvatten om het subjectief concept van elke leerling te onderkennen, door de eigen belevingswereld van de leerling consequent tot uitgangspunt te nemen via een participatieve aanpak. Bovendien biedt de methode aanknopingspunten om via stappen van bewustwording de leerling een dieper en breder inzicht te geven in de eigen leefwereld, opdat de leerling zich daarbinnen effectiever kan handhaven en ontplooien. Dat gebeurt via het aanbieden van emotioneel beladen begrippen die een sterke betekenis hebben voor de leerling. Op deze manier kan een leerling die een inburgeringscursus volgt zich de taal en cultuur van een voorheen onbekende omgeving beter eigen maken.

De psychosociale methode van Freire wordt met succes toegepast in de volwasseneducatie in veel niet-westerse landen. Zijn onderwijsmethoden zijn erop gericht (kansarme) mensen politiek bewust te maken. Volgens Freire kan onderwijs nooit neutraal zijn. Of ze is een instrument tot bevrijding van de mens, of ze is een instrument tot onderdrukking. Het is de taak van de leraar om in dialoog met de onderdrukten een bewustwordingsproces (*conscientização*) op gang te brengen. Uit het hoofd geleerde

interventies naar werk

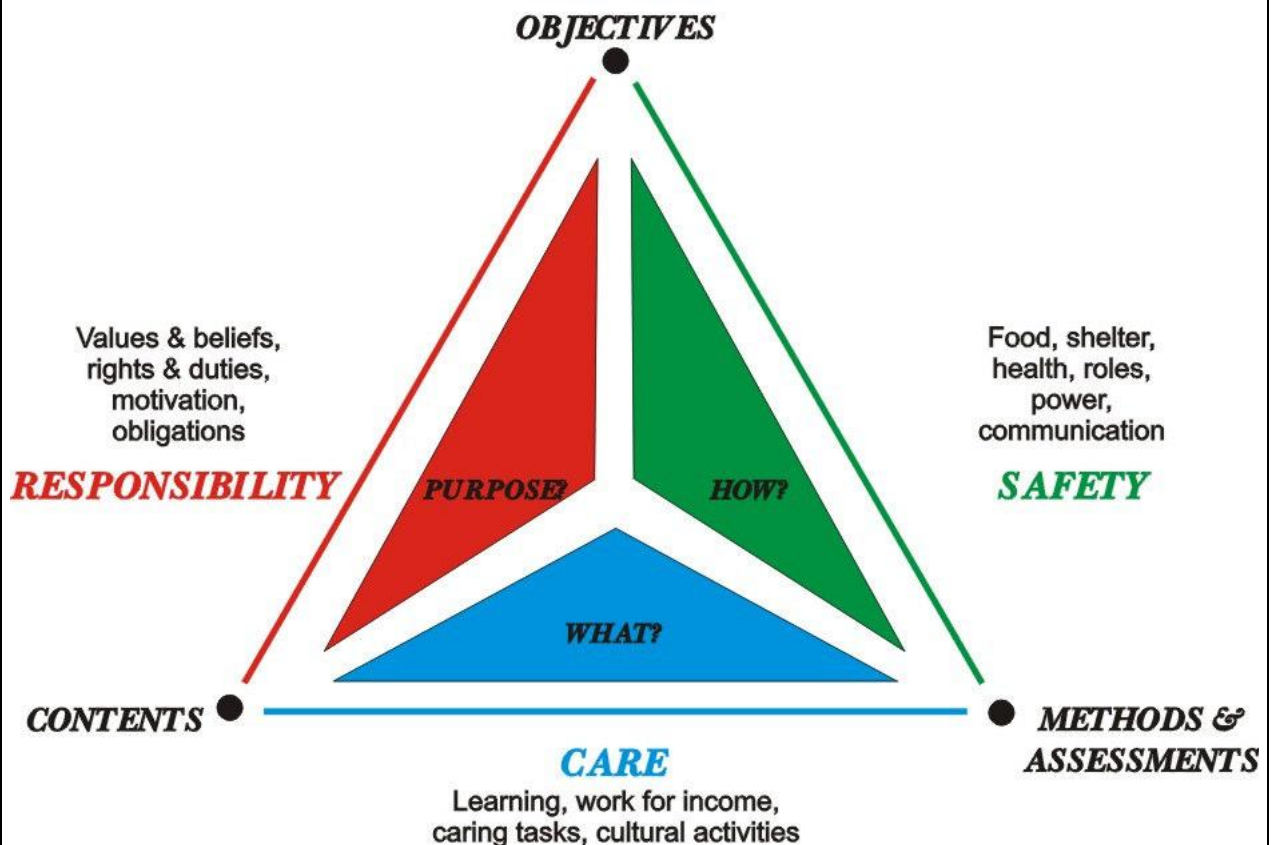
kennis is zeker noodzakelijk, maar het dient daarbij niet te blijven. Freire ontwikkelde hiervoor 'de pedagogie van de onderdrukten'. Leraar en leerling gaan daarbij uit van een dialoog waarin de concrete situatie van de leerling centraal staat. Freire stuurde onderwijzers uit die ter plekke de 'politieke sleutelwoorden' dienden te ontdekken, zoals de 'waterbron' die door de landeigenaar was afgesloten of de 'schuld' die door de politie werd geïnd. Door zelf te reflecteren op belangrijke thema's en daar ook actief mee bezig te zijn, wordt de eigen leefwereld geproblematiseerd en komt het proces van bewustwording op gang. Juist omdat onderdrukten meer zicht krijgen op hun conflicten met machthebbers, raken zij gemotiveerd om zich verder te ontwikkelen, bijvoorbeeld door te leren lezen en schrijven. Freire noemde zijn methode ook wel *educacion popular*: onderwijs in de taal van het volk.

Empowerment

Empowerment is een centraal begrip binnen Themis. In navolging van Schrijvers (1985, in: Rood, 2006) wordt dat gedefinieerd als "het vermogen van mensen om zichzelf te organiseren op basis van zelf gestelde doelen en met behulp van eigen strategieën". Die doelen en strategieën zijn op hun beurt het gevolg van een zoals hierboven beschreven op gang gekomen bewustwordingsproces. Themis wil met haar inburgeringscursus het vermogen tot zelforganisatie ondersteunen via haar leerlingcentrale of probleemgestuurde participatieve leer methode. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de Empowerment driehoek, zoals weergegeven in onderstaand figuur. Dit educatieve instrument vergroot het vermogen tot zelforganisatie door te werken aan vaardigheden op het gebied van verantwoordelijkheid, zorg en veiligheid. Het helpt het doel helder te krijgen (*purpose?*) en de daarvoor benodigde taken en activiteiten te benoemen (*what?* en *how?*).

EMPOWERMENT TRIANGLE

©RR

GRAAP

De centrale aanpak van Themis is in belangrijke mate gebaseerd op de GRAAP-benadering. De 'Groupe de Recherche et d'Appui à l'Autopromotion des Populations' (GRAAP) in het West- Afrikaanse Burkina Faso heeft een methode ontwikkeld voor de bewustwording van analfabeten en nauwelijks geschoolden, gericht op hun empowerment (in het Frans: 'autopromotion'). Deze methode werkt vanuit de belevingswereld van de deelnemer. Die belevingswereld wordt door middel van een specifieke - op bewustwording gerichte - aanpak of benadering (in grote lijnen gebaseerd op de didactiek van Paulo Freire) in kaart gebracht. Het GRAAP-programma is bestemd voor basiseducatie, vooral in plattelandsgebieden, maar ook in stedelijke sloppenwijken wordt de methode in aangepaste vorm toegepast. Leerlingen bepalen zelf wat belangrijk is om te leren. Dat motiveert hen bovendien om met grote inzet het educatieve programma te volgen. GRAAP werkt à la carte. Dat wil zeggen dat de methode wordt aangepast aan de lokale omstandigheden van de gemeenschap. GRAAP gaat er daarbij van uit dat de gemiddelde mens die geen formele scholing of vorming heeft ondergaan, spontaan denkt. Volgens GRAAP uit zich dat spontane denken onder meer door de behoefte dingen te zien, te voelen, te ruiken, enzovoort. Op die specifieke belevingswereld, waarin symbolen belangrijk zijn, bouwt GRAAP zijn methode. De symbolentaal wordt geïnventariseerd en omgezet in kleurige tekeningen. Bij

interventies naar werk

Themis vind je dit terug in het gebruik van prenten als belangrijke werkvorm.

Samenvatting werkzame ingrediënten

De werkzaamheid van de methode Themis ligt volgens de ontwikkelaar, de uitvoerders en de praktijkonderzoekers in de volgende kenmerken:

- Empowerment staat centraal. Deelnemers krijgen een beter inzicht in zichzelf en hun omgeving (bewustwording) en kunnen hun eigen leven beter richting geven op basis van zelf gestelde doelen en met behulp van eigen strategieën.
- Handelingscompetenties zijn van groot belang. Het beschikken over een competentie als assertiviteit of effectieve communicatie is voorwaarde voor het toepassen van sociaal-maatschappelijke en cognitieve competenties.
- Er wordt gebruik gemaakt van diverse participatieve methoden, zoals betekenisvolle prenten waarmee vanuit de eigen beleving bewustwording op gang wordt gebracht .
- Themis heeft een modulaire opzet, waarbij diverse werkvormen (prenten, rollenspelen, drama) worden ingezet. Hierdoor wordt de sociale ontwikkeling rondom thema's verbonden met kennisoverdracht. In eenvoudig Nederlands worden daarbij taal oefeningen gedaan, taal wordt zodoende 'als vanzelf' geleerd.
- Door de toegepaste psychosociale leer methode waarin de eigen belevingswereld centraal staat (constructivisme), worden de deelnemers zo geprikkeld dat er ook openingen ontstaan voor andere zienswijzen. Daardoor wordt het mogelijk om adequaat en effectief te handelen in een andere context dan men voorheen gewend was en komt het proces van inburgering op gang.
- Veiligheid is een belangrijke voorwaarde voor het leerproces. Dit wordt bevorderd door zo veel mogelijk de moedertaal als werktal te nemen, begeleiders te werven met een sterke affiniteit met en kennis van het cultuurgebied van herkomst - zodat herkenning en spiegeling mogelijk wordt - indien nodig met sekse gescheiden groepen te werken en spanningen en conflicten rondom de deelnemers serieus te nemen.

Toets Theoretisch Effectief	Ja	Nee
Is de verantwoording gebaseerd op een samenhangend betoog (een theorie) over met het probleem samenhangende factoren en de veronderstelde werkzame ingrediënten in de interventie (er wordt méér beschreven dan een algemene verwijzing naar een theorie zoals "De interventie is gebaseerd op de sociale leertheorie")?	X	
Sluit de keuze van de doelen van de interventie aan bij de probleemanalyse?	X	
Is aannemelijk gemaakt dat de veronderstelde werkzame factoren in de methodiek leiden tot het bereiken van de genoemde doelen (uit onderzoek, theorie en / of praktijk blijkt dat de methodiek de beoogde doelen bij de doelgroep kan bereiken)?	X	

4.4 Eisen begeleiding, uitvoering en borging

Eisen uitvoerders en begeleiders

Competenties en kenmerken van de begeleider

De volgende competenties worden van groepsbegeleiders verwacht.

- Uitstekende kennis van de Nederlandse taal en de Nederlandse samenleving.
- Vertrouwd zijn met taal en cultuur van de doelgroep.

interventies naar werk

- Uitstekende analytische, organisatorische en communicatieve vaardigheden.
- Uitstekende capaciteit tot kritische zelfreflectie.
- Sterk flexibele instelling en improvisatietalent.
- Het vermogen zelfstandig bijeenkomsten te organiseren.
- Deskundig in het begeleiden van groepsprocessen.
- Opleiding op hbo-niveau. Kandidaat-begeleiders uit de doelgroep hebben niet altijd een hbo-diploma. In dat geval wordt de kandidaat een aantal praktijksituaties voorgelegd om een inschatting te kunnen maken van zijn of haar niveau.

Verder zijn de volgende kenmerken van toepassing:

- Bij een vrouwengroep: vrouw.
- Enige jaren woon- en werkervaring binnen Nederland.
- Empathische houding.
- Bereidheid tot aanvullende training.

Training

Voor aanvang van de werkzaamheden wordt de Themisbegeleider getraind in theoretische opvattingen omtrent participatieve benaderingen en technieken. In de training wordt tevens ingegaan op de hierboven beschreven competenties.

Supervisie

Het streven is om eens in de twee weken supervisiebijeenkomsten voor de groepsbegeleiders te houden. Tijdens deze bijeenkomsten wordt op gestructureerde wijze de voortgang besproken, worden eventueel optredende problemen onder de loep genomen en worden gezamenlijk vervolgstappen vastgesteld. De supervisor neemt daarbij de eindverantwoordelijkheid voor het welslagen van het Themisproces.

5 Overige voorwaarden voor toepassing

De methode Themis is overdraagbaar en kan ingekocht worden door organisaties die het aanbod zelf willen gaan uitvoeren, bijvoorbeeld het welzijnswerk. De ontwikkelaar stelt de Themismaterialen beschikbaar en verzorgt de training die de begeleiders krijgen ter voorbereiding op de uitvoering.

Kwaliteitsbewaking

De kwaliteitsbewaking vindt plaats via supervisie en regelmatige evaluaties met de deelnemers.

Kosten van de interventie

Instellingen die met de methode Themis willen gaan werken, kunnen kiezen uit één van de volgende varianten (of combinaties daarvan).

- **Themis basis:**

Themis basisbeschrijving, trainingen van de begeleiding, modulen 01 t/m 04 + 06 t/m 13, handleidingen voor docenten, toetsen KNS, prenten, praktijkoefeningen (begeleiding).

Kosten: € 7.250,00.

- **Themis plus:**

interventies naar werk

Themis basisbeschrijving, trainingen van de begeleiding, module 05 (Opvoeding), handleiding voor docenten, toets, prenten, praktijkoefeningen (begeleiding).

Kosten: € 9.250,00.

- **Themis extra:**

Themis plus

Themis intervisie voor groepsbegeleiders (circa 15x)

Kosten: € 19.750,00.

Deze prijzen zijn gebaseerd op het prijspeil in 2009. Er wordt geen btw in rekening gebracht. De kosten zijn exclusief de kosten voor bijvoorbeeld de locatie en salariskosten eigen docenten.

6 Praktijkervaringen

De hieronder beschreven praktijkervaringen van de professional en cliënt/burger zijn gebaseerd op de volgende publicaties:

1. *Themis – een alternatief traject voor inburgering. Interne eindevaluatie methodiek*, geschreven door Rogier van 't Rood, uitgegeven in 2006 door Themis in Margraten. In deze publicatie zijn de resultaten van Themis in de gemeente Leiden beschreven (2002- 2005). Hier zijn twee Themisgroepen opgezet, waarvan één vier jaar heeft gefunctioneerd en de ander circa een jaar. In totaal hebben 20 Turkse vrouwen (oudkomers) deelgenomen. De vrouwen hadden geen of een zeer laag opleidingsniveau. In de groep die vier jaar heeft gefunctioneerd vonden in het eerste jaar enkele mutaties plaats, daarna was de samenstelling van 12 vrouwen constant. In de loop van 2004 is de tweede groep van start gegaan, met acht deelnemers. De lange looptijd van de eerste groep is terug te voeren op het feit dat de methode met deze groep is ontwikkeld. De in deze publicatie beschreven resultaten berusten op de praktijkervaringen met en van deelnemers. De resultaten zijn gemeten aan de hand van portfolio-opdrachten en interviews (beiden onder deelnemers) en een focus group debate (met de maatjes, die individuele deelnemers begeleidde).

2. *Een alternatief project voor inburgering: een evaluatie van Themis*, geschreven door M. de Haan, D. van Dijken, S. Greefhorst, J. Rijnbende & S. Kramer, uitgegeven in 2006 door de Universiteit Utrecht, faculteit sociale wetenschappen. De onderzoekers hebben diverse kwalitatieve onderzoeksmethoden gehanteerd om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van het Themisproject in Leiden. De onderzoeksvragen waren:

1. Hoe zijn de uitgangspunten van de empowermentmethode van Themis gebruikt in de praktijk?
2. In hoeverre is empowerment een passende interventie voor Turkse sociaal geïsoleerde vrouwen?

Er zijn semigestructureerde interviews gehouden met zeven deelnemers, drie groepsbegeleiders, twee methodiekontwikkelaars en vijf vrijwilligsters ("maatjes"), er zijn bijeenkomsten geobserveerd en er is een documentanalyse gepleegd. De onderzoekers hebben een eenvoudige taaltoets opgesteld die bestond uit drie vragen ('Wat ga je vanavond doen?', 'Waarom vind je Leiden een leuke stad om in te wonen?' en 'Kan je vertellen wat je leuk vindt aan Nederland en waarom?'). Zo heeft men een indruk gekregen van de luistervaardigheid, spreekvaardigheid en de vaardigheid om gesprekken te kunnen voeren.

Praktijkervaringen van de professional

De praktijkervaringen van de uitvoerders zijn in de pilot meegenomen in de herziening van Themis. In genoemde publicaties zijn de praktijkervaringen van de professionals verder niet expliciet beschreven, maar veeleer verweven met de praktijkervaringen van de deelnemers zelf.

Praktijkervaringen van de cliënt/burger

Participatieve methode

De methode Themis wordt echt als een participatieve methode ervaren die bijdraagt aan empowerment (De Haan e.a., 2006). De belevingswereld van de vrouwen bepaalde voor een belangrijk deel het curriculum van de cursus. Door de grote variatie aan participatieve lesvormen ligt de nadruk bij Themis niet alleen op het bevorderen van taalvaardigheid maar ook op het stimuleren van andere competenties, zoals zelfvertrouwen en assertiviteit.

Verbeterde competenties

Uit de interne eindevaluatie (Rood, 2006) blijkt dat de volgende competenties volgens de deelnemers verbeterd zijn.

1. Sociaal-maatschappelijke competenties:

De deelnemers zijn na afloop van de cursus in staat om zelfstandig eenvoudige contacten (in de winkel, bij de bus en dergelijke) aan te gaan. De meesten kunnen ook zelfstandig contacten bij school, huisarts en dergelijke onderhouden. Een deelnemer zegt hierover: "Ik heb meer zelfvertrouwen, waardoor ik zelf Nederlandse instanties durf te bellen of in mijn eentje naar mijn huisarts te gaan. Ik heb door de georganiseerde uitjes meer geleerd over Nederland en ik heb meer contact met de school van mijn kinderen. Ik ben niet depressief meer, ik ben extroverter geworden."

2. Cognitieve competenties:

Deelnemers hebben voldoende kennis van de Nederlandse taal, kennis van verschillende maatschappelijke organisaties (op het vlak van arbeid, gezondheidszorg, enzovoort), basale kennis van de Nederlandse cultuur en elementaire kennis van de Nederlandse staatsinrichting en geografie. Een deelnemer verwoordt het als volgt: "Ik vond de bijeenkomsten heel leuk en leerzaam. Ik heb mijn kennis van de Nederlandse taal en cultuur kunnen ontwikkelen." Enkele deelnemers geven echter aan dat ze de Nederlandse taal liever leren door gedisciplineerde lessen en veel huiswerk (Aert, 2008).

3. Handelingscompetenties:

Ook hierop hebben de meeste deelnemers vorderingen gemaakt. Zelfvertrouwen, effectieve communicatie, initiatieven nemen en assertiviteit zijn toegenomen. Zo bleken deelnemers in staat om redelijk complexe opdrachten buitenshuis voldoende zelfstandig uit te voeren. Een deelnemer illustreert dat als volgt: "Ik ben mij bewust geworden van wat mij gelukkig maakt. Ik kom beter voor mijzelf op. Ik heb geleerd om effectiever te communiceren met mensen. Ik heb geleerd om open te staan voor kritiek. Ook heb ik veel meer zelfvertrouwen. Mijn omgeving heeft meer respect voor mij gekregen."

Ook uit het onderzoek van De Haan e.a. (2006) blijkt dat deelnemers, begeleiders en methodiekontwikkelaars van mening zijn dat er vooruitgang is geboekt. Er zijn vaardigheden aangeleerd op het gebied van bewustwording, reflectie, zelfvertrouwen, taalvaardigheden en kennis over de Nederlandse samenleving. Opvallend is wel dat de Nederlandse maatjes die bij het Themistraject betrokken waren, meer uiteenlopende meningen hebben over de participatie van deelnemers. Sommigen vinden dat de Turkse vrouwen meer ondernemen en anderen zien geen verandering. Volgens de Turkse vrouwen zijn zij redelijk vooruit gegaan op taalgebied. Zij durven meer Nederlands te spreken.

interventies naar werk

De maatjes en de medewerkers zijn van mening dat er nog veel vooruitgang geboekt moet worden. De meningen van begeleiders, deelnemers en maatjes lopen uiteen over de mate waarin de vrouwen assertiever zijn geworden. Er is een groepje vrouwen dat zegt assertiever te zijn geworden naar hun kinderen of (ex)man. Een andere groep geeft aan niet veel assertiever te zijn geworden omdat dit niet nodig is vanwege de vrijheden die ze thuis hebben. Volgens de medewerkers van Themis zijn de deelnemers assertiever geworden, hetgeen zij afmeten aan hun gedrag tijdens de bijeenkomsten. Het contact met autochtonen is volgens deelnemers, begeleiders en methodiekontwikkelaars nog gering.

Taalvaardigheden

Op het gebied van de taalvaardigheden zijn de behaalde resultaten vergeleken met de uitkomsten van de intakes die aan het begin van het Themistraject bij alle deelnemers werden afgenomen (Rood, 2006). Tijdens de intakes hadden deelnemers overwegend een uiterst laag taalniveau (A0 of A1) en het ontbrak hen aan vaardigheden om buiten hun geïsoleerde bestaan te treden. De deelnemers waren na het volgen van het Themistraject opgeklimmen tot niveau A2. Deze toename van de taalvaardigheid met één tot twee taalniveaus wordt eveneens bevestigd door de in het kader van het onderzoek van De Haan e.a. (2006) afgenomen beperkte taaltoets.

7 Beschrijving onderzoek effectiviteit

Er heeft een kleinschalig effectonderzoek met controlegroep en voor- en nameting plaats gevonden naar de bijdrage van de opvoedingsmodule binnen Themis aan het bewustzijn, de kennis en de vaardigheden van de deelnemers op dit thema (Aert, 2008). Hieruit blijkt dat het inderdaad heeft geleid tot nieuwe inzichten en het aanpassen of versterken van opvoedingsvaardigheden. De ontwikkelaar voert verder geen onderzoek aan naar de effectiviteit van de methode.

Directe aanwijzingen voor de effectiviteit

Inburgering en opvoedingsondersteuning. Effecten van een opvoedingsinterventie op kennis, vaardigheden en opvoedingsgedrag van vrouwelijke migranten, een Masterthesis in 2008 geschreven door C. van Aert vanuit de faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht.

Onderzoeksopzet

Er is in dit onderzoek gebruik gemaakt van een experimentele groep (19 deelnemers uit Maastricht) en een controlegroep (13 vrouwen uit Utrecht). De deelnemers hadden vergelijkbare achtergrondkenmerken. De 19 vrouwen uit de experimentele groep zijn geïnterviewd en 10 van hen hebben een vragenlijst beantwoord. De controlegroep kreeg eenmalig dezelfde vragenlijst voorgelegd. De vragenlijst werd samengesteld uit verschillende bestaande gevalideerde vragenlijsten en is gebruikt als instrument ten behoeve van een voor- en nameting bij de experimentele groep. De scores van de experimentele groep op voor- en nameting zijn onderling vergeleken. De nameting is vergeleken met de scores van de controlegroep. De onderzoeksvraag in dit onderzoek was heel specifiek, namelijk: In hoeverre heeft de module opvoedingsondersteuning van de methode Themis een positieve bijdrage geleverd aan het bewustzijn, de kennis en de vaardigheden van de deelnemers met betrekking tot opvoeding? Dit betreft slechts één van de 12 onderdelen van het Themisprogramma, reden om hier niet heel uitgebreid op dit onderzoek in te gaan.

Onderzoekresultaten

interventies naar werk

Uit analyse bleek dat de scores van de voormeting bij de Maastrichtse deelnemers niet significant afweken van de scores van de controlegroep. Na het volgen van de interventie zijn er in vergelijking met de voormeting van de experimentele groep en de controlegroep significante verschillen gevonden. De houding van de deelnemers ten opzichte van de Nederlandse opvoedingsnormen en -waarden is positiever geworden. Deelnemers legden minder nadruk op controle en gaven aan hun kinderen meer vrijheid en ruimte te geven om fouten te maken. Ze zijn zich meer bewust geworden van de diversiteit van het kind, de ontwikkeling en het proces naar volwassenheid, hun taak als opvoeder en het belang van een open relatie met wederzijds begrip. Deelnemers stonden na afloop meer open voor adviezen en hadden meer behoefte aan informatie en ondersteuning. In contact met de andere deelnemers is er veel informatie uitgewisseld en hebben de deelnemers nieuwe kennis opgedaan. Dit heeft geleid tot nieuwe inzichten en het aanpassen of versterken van opvoedingsvaardigheden. De onderzoeker concludeert dat Themis goed aansluit bij de culturele eigenheid van de vrouwen en dat op een adequate manier is ingespeeld op hun behoeften en wensen ten aanzien van het thema opvoeding. De ontwikkelaar voert verder geen onderzoek aan naar de effectiviteit van de methode.

Externe evaluaties bevestigen dat de interventie leidt tot een verbetering van taalniveau van A0 naar A2. Themis heeft het landelijk keurmerk inburgering verworven en leidt in het algemeen tot minder uitval dan vergelijkbare trajecten.

Toets beschikbare informatie tbv beschrijving en overdraagbaarheid	Ja	Nee
Is er documentatie over de uitgevoerde effectiviteitonderzoeken (proces en resultaat)?	X	

Toets Procesevaluatie	Ja	Nee
Is de interventie uitontwikkeld en stabiel?	X	
Is de werking van de interventie zelf in kaart gebracht alsmede de uitwerking op de doelgroep?	X	
Zijn de organisatorische context en de randvoorwaarden in kaart gebracht?	X	

Toets Resultaatevaluatie	Ja	Nee
Heeft het onderzoek betrekking op de ingediende interventie zelf (direct bewijs)?		X
Wordt voor de onderbouwing gesteund op onderzoeken die elders zijn uitgevoerd (indirect bewijs)?	X	
Is het onderzoek gericht op de doelen en de doelgroep van de interventie?	X	
Is een voormeting uitgevoerd?	X	
Is een nameting uitgevoerd?	X	
Is een follow-up meting uitgevoerd na minimaal 6 maanden? (duurzaamheid)		X
Is er een experimentele of controlegroep gehanteerd?	X	

8 Beoordeling onderbouwing & onderzoek effectiviteit

Kwalificatie	Keuze	Operationalisering niveaus
Theoretisch onderbouwd		Een adequate theoretische onderbouwing ontbreekt

interventies naar werk

		Er is een probleemanalyse en een duidelijke en expliciete redenering op welke factoren de interventie aangrijpt en waarom deze zou werken
	X	Deze redenering is bovendien gebaseerd op (getoetste) wetenschappelijke inzichten / theorieën, c.q. er worden technieken gebruikt die in de literatuur bekend staan als bewezen effectief.
Toelichting		De methode is gebaseerd op theoretische inzichten over onder meer de wijze waarop niet-westerse allochtonen leren. De inzichten zijn vertaald in de wijze waarop de interventie wordt ingevuld. Het panel denkt dat nog aan kracht kan worden gewonnen indien onderzoek wordt aangedragen waarin de theoretische inzichten zijn getoetst aan de werkelijkheid.
Procesevaluatie		Een adequate procesevaluatie ontbreekt
	X	De werking van de interventie zelf en de uitwerking op de doelgroep zijn duidelijk in kaart gebracht, of de organisatorische voorwaarden en de organisatorische context zijn in kaart gebracht.
		De werking van de interventie zelf en de uitwerking op de doelgroep zijn duidelijk in kaart gebracht én de organisatorische voorwaarden en de organisatorische context zijn in kaart gebracht.
Toelichting		De werking van de interventie is in kaart gebracht. Het panel denkt dat aan kracht kan worden gewonnen door de relatie tussen werkzame bestanddelen en het resultaat nadrukkelijker te leggen.
Resultaatevaluatie		Een adequate effectevaluatie ontbreekt
	X	Er heeft een resultaatmeting plaatsgevonden met een voor- en een nameting zonder controlegroep (veranderingsonderzoek)
		Er heeft een resultaatmeting plaatsgevonden waarin gebruik is gemaakt van een experimentele groep en een controlegroep
Toelichting		De resultaatevaluaties hebben betrekking op uiteenlopende zaken: de opvoedingsondersteuning, de taalverwerving en het participatieresultaat. De aantallen zijn betrekkelijk gering. De effectiviteit ten aanzien van opvoedingsondersteuning en inburgering is het sterkst aangetoond. De evaluaties zijn vooral in kwalitatieve termen opgesteld. Het panel raad aan de resultaatevaluaties kwantitatiever te maken en te koppelen aan

9 Overige informatie

Naam

Vantrood Educational Services

Adres

Moerslag 7a
6265 NC Margraten

Website

www.vantrood.nl
www.themis-inburgering.nl

Contactpersoon

Dr. Rogier A. van 't Rood
E-mail: vantrood@vantrood.nl
Tel.: (043) 408 56 71
Mobiel: (06) 285 780 11

Lijst met aangehaalde literatuur

- Aert, C. van (2008). *Inburgering en opvoedingsondersteuning. Effecten van een opvoedingsinterventie op kennis, vaardigheden en opvoedingsgedrag van vrouwelijke migranten*. Masterthesis. Utrecht: Universiteit Utrecht, faculteit sociale wetenschappen.
- Dagevos, J. & Gijsberts, M. (red.) (2007). *Jaarrapport Integratie 2007*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Haan, M. de (red.), Dijken, D. van, Greefhorst, S., Rijnbende, J. & Kramer, S. (2006). *Een alternatief project voor inburgering: een evaluatie van Themis*. Utrecht: Universiteit Utrecht, faculteit sociale wetenschappen.
- Ministerie van VROM (2009). *Cijfers over wonen, werken en integratie*. Den Haag: Ministerie van VROM.
- Rood, R. van 't (2006). *Methode beschrijving Themis. Alternatief traject voor inburgering*. Margraten: Themis.
- Rood, R. van 't (2006). *Themis - een alternatief traject voor inburgering. Interne eindevaluatie methodiek*. Margraten: Themis.
- Rood, R. van 't (2009). *Themismodaliteiten en Themismethodiek. Margraten: Themis*.

interventies naar werk

Dit werkblad is mede gebaseerd op de Werkbladen van de *Databank Effectieve Jeugdinterventies* van NJI en RIVM en de *Databank Effectieve Interventies in de Sociale Sector* van Movisie.